

QAYĞIKEŞ İNSAN, MÜDRİK ALİM

Dünya xalqları öz igid oğulları, görkəmli ziyalıları, şair və yazıçıları, alimləri və siyasətçiləri ilə tanınır. Bəziləri yaxşı qələmi, alimliyi, bəziləri vətənpərvərliyi, dərin düşüncəsi, sadəliyi, təvazökarlığı ilə seçilir. Həyatda elə insanlar var ki, onun üzərində bütün yüksək keyfiyyətlər cəmləmişdir. Məhz, haqqında söz açdığımız və hər birimizin qəlbində ideal bir insan kimi kök salmış Şahin Fərzəliyev belələrindəndir. Şahin müəllim haqqında çox böyük məmnuniyyətlə qələmə aldığım bu sətirlər qəlbimin dərinliklərində çoxdan yer tutan xoş məramlı ülvı hissələrin təzahürü, Azərbaycanın qayğıkeş ziyalisına, insanları hər zaman ədalətə, birliyə, barışa, sülhə, dostluğa səsləyən bir insana bəslədiyim səmimi hörmət və ehtiramın ifadəsidir. Çoxdan tanıdığım və hörmət bəslədiyim son dərəcə səmimi, geniş ürəkli, humanizmin simvolu olan Şahin Fərzəliyev həm də sözün əsl mənasında xoşbəxt taleli, həqiqi ziyalılarımızdandır. Sadəlik, təvazökarlıq, xeyirxahlıq, ədalətlik, ləyaqətlik, humanistlik, vətənpərvərlik Şahin müəllimi həmkarlarına, dostlarına və bütövlükdə xalqımıza sevdiren üstün keyfiyyətlər sırasında əsas yer tutur. Onu tanıyanlar mənimlə sözsüz razılaşarlar ki, Şahin müəllim xoş rəftarı, yüksək ünsiyyət mədəniyyəti ilə seçilən müdrək alimdir.

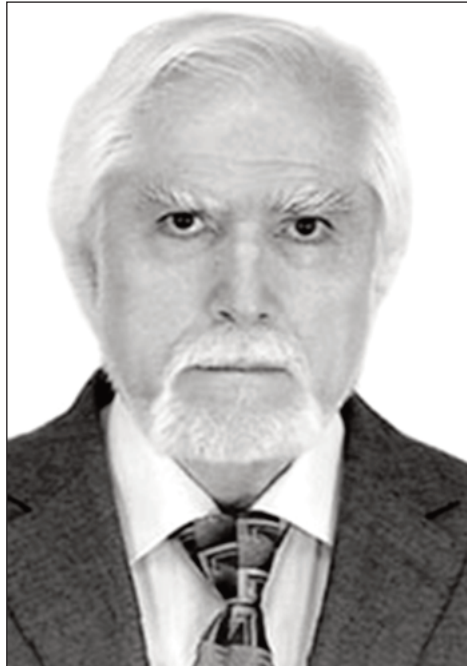
Şahin müəllim qeybətdən, dedi-qodudan çox uzaq olan ideal insandır. Uzun müddət bir otaqda oturub bu ideal insanla dərhləşmək xoşbəxtliyi mənə qismət olmuşdur. Mən şahidəm ki, onunla, kiminsə qeybətini edəndə o bu mövzudan qaçmağa cəhd edər, söhbətin səmtini dəyişərdi. Bir dəfə ona sual verdim ki, nə üçün belə xoşagəlməz söhbətlərdən uzaq qaçırsan? O cavabında bildirdi ki, “mənim qəlbim təmizdir, millətimin hər biri mənim üçün əzizdir. əgər qəlbimdə insanlara nifrət yaranarsa mən yazmaq qabiliyyətimi itirərəm”. Bax beləcə Şahin müəllim hər birimizin qəlbində daha da ülviləşdi, sadələşdi, ucaldı və dahiləşdi.

Şahin müəllimin geniş diapozonlu mütaliəsi xüsusən də mənbələri orijinaldan oxuyaraq incəliklərinə qədər bilməsi hər kəsdə heyranlıq doğurur. Bəzən, saatlarla müxtəlif dilli mənbələr, onların Azərbaycanla bağlı məqamları barədə yorulmadan danışır, şanlı tariximizin hansı dövrü, hansı sahəsi olursa olsun sualları düzgün cavablandırır. İstər həmyaşıdları, istərsə də sonrakı nəsillərin nümayəndələri olan tarixçi həmkarları hər zaman və hər yerdə onun yaxşılıqları və xeyirxah əməlləri barədə ürək dolusu danışrlar.

Tarix elmləri doktoru, professor Şahin Fərzəliyev hazırda özünün şərəfli və mənalı ziyalı ömrünün 80-ci baharını yaşayır. Bu təvazökar insan elə parlaq ömür yolunun sahibi, çoxsaylı əsərlərin, elmi araşdırmaların müəllifidir ki, onun nəticələri Azərbaycan tarixini və ədəbiyyatını zənginləşdirmiş, Şahin müəllimə böyük nüfuz və hörmət qazandırmışdır.

Əsil ziyalı ömrünü yaşayan, Şahin müəllim sadə, lakin olduqca şərəfli bir tərcümeyi-hala malik şəxsiyyətlərdəndir: Şahin Fazil oğlu Fərzəliyev 1940-cı il mart ayının 27-də Quba şəhərində anadan olmuşdur. 1948-ci ildə Quba şəhər 3 sayılı orta məktəbə qəbul olunmuş və 1958-ci ildə həmin məktəbi bitirmişdir. 1959-1964-cü illərdə S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərqsünəslilik fakültəsinin Fars dili şöbəsində təhsil almış, 1963-cü ildən (hələ tələbə ikən) 1988-ci ilədək 13 il müddətində (1963-1966, 1968-1970,

1978-1982 və 1985-1988-ci illərdə) Əfqanıstanda fars dili mütərcimi vəzifəsində işləmişdir. O, 1970-73-cü illərdə AMEA Tarix İnstitutunun aspiranturasında oxumuş və 1974-cü ildə XVI əsr Azərbaycan tarixçisi Həsən bəy Rumlunun fars dilində yazdığı “Əhsənüt-təvarix” (“Tarixlərin ən yaxşısı”) əsəri üzrə dissertasiya mövzusunı müdafiə etmişdir. “Azərbaycan və Osmanlı imperiyası XV-XVI əsrlərdə” adlı ikinci dissertasiyanı isə 1996-cı ildə müdafiə etmiş, ona 17 yanvar 1997-ci ildə AAK-ın qərarı

ilə tarix elmləri doktoru alimlik elmi dərəcəsi verilmişdir. 2004-cü ildə professor elmi adına layiq görülən bu tarixçi Azərbaycanın orta əsrlər tarixinin müxtəlif dövrlərini əhatə edən 5 monoqrafiya, həmçinin 300-dən çox elmi məqalə müəllifidir və onun indiyədək 38 kitabı, o cümlədən 4 Divanı, fars və osmanlı türkcəsi dillərində çap olunmuş 4 tərcümə əsəri, 20-dən çox şeir kitabı oxucuların mütaliəsinə verilmişdir.

Bir daha vurğulamaq istərdim ki, müasir Azərbaycan elminin təşəkkülündə və inkişafında Şahin Fərzəliyevin xidmətləri misilsizdir. O istedadı və əməyi sayəsində adi müəllimlikdən ədəbiyyatşünas-tarixçi alim, professor dərəcəsinə qədər yüksəlmişdir. Onun dəyərli əsərləri təkcə ölkəmizdə deyil, xarici dövlətlərdə də alimə böyük nüfuz qazandırmışdır. Belə ki, 1970-ci ildən bu vaxtadək onlarca Beynəlxalq və yerli elmi konfranslarda (Əfqanıstan, İran, İraq, Türkiyə Yaponiya, Kipr və Sovetlər İttifaqının müxtəlif respublikalarında) məruzələrlə çıxış etmişdir. Azərbaycan elminə şərəf və şöhrət gətirən Şahin müəllim Azərbaycan Yazırlar Birliyinin 2013-2014-cü il üçün Prezident təqaüdünə layiq görülmüşdür. Mənəvi mühitimizin müstəqillik dövründəki təkamülündə Şahin Fərzəliyevin böyük xidmətləri olmuşdur. O, hazırda AMEA Tarix İnstitutunun “Mənəşünaslıq və tarixşünaslıq” şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləyir.

Mənim üçün, Şahin Fərzəliyev şair və tarixçi kimi qoşa qanadlı bir insandır, yəni onlardan biri digərinin ilham mənbəyidir. “Qoşa qanadlı” Şahin Fazil haqqında “Şahinin qanadları” adlı geniş həcmli məqalə yazan akademik Bəkir Nəbiyev onun qanadlarının birinin məhz poetik qanad olduğunu bildirir. Poetik qanad! Bu qanad şairi daim pərvazlandırır və kim isə ona şeir yazdırır. Kimdir o, kim? Kimdir ki, Şahin Fazilə şeir yazdırır? Bu sualın cavabı şairin aşağıdakı şeirindədir. Mənə yazdırın var şeirlərimi:

Şeirim mənim kimi? Hansı əsasla?
Bu çətin sualın mənası dərin.
Dərk edə bilmirəm, bilmirəm əsla
Kimdir müəllifi bu sətirlərin?

Bəzən bir nəmərdin etdiyi tənə
Sinəmə sancılan güllə, ox olur.
Ona tənə dolu cavab yerinə
Nə təhər olur ki, şeir doğulur?

Sözdən birdən-birə cinas düzəlir,
Bir özge ələmdir ələlim mənim.
Məzmunla qafiyə necə düz gəlir?
Verər sualıma cavab kim mənim?

Kimdir yazdıranı? Mənəm yazanı!
Elə ki, yazıram qışım yaz olur.
Necə baş verir ki, şeir divanı,
Nə təhər olur ki, “Xəmsə” yazılır?

Şeir yazdıranın sirli səsinə
Qulağım eşitmir, qəlbim eşidir.
Düzəldir hər sətirin qafiyəsini,
O, hər qəzəlimin cəfakeşidir.

O Gözəgörünməz göydənmi enib?
Qələm hey köçürər o söyləyəni.
O hansı qüvvədir məni bəyənib?
O hansı qüdrətdir tapıbdır məni?

Necə məlum edək həqiqəti biz?
Ürəkdə suallar, önümdə vərəq.
Nə təhər olur ki, məhəbbətimiz
Yazılır kağıza misralanaraq?

Mənə açıq deyil hələ ki, bu sirr,
Beynimə cürbəcür suallar dolur:
Bir İlyas nə təhər Nizamiləşir,
Bir seyid nə üçün Nəsimi olur?

Qorxuram bu yükə ürək dözməyə,
Bu şairlik nədir, bu peşə nədir?
Niyə aludəyəm misra düzməyə?
Məni vadar edən bu işə nədir?

Tanrım, göz yumanda bu cahana mən,
Görə bilərəm şeir pərimi?
Mənə diktə edən kimdir görəsən?
Mənə yazdırın var şeirlərimi.
Şübhəsiz, Şahin Fərzəliyevin geniş kontekstdə işlədiyi Qarabağ mövzusunun təməl daşı müəllifin elmi istiqamətində tədqiqatlarından öncə bədii mətnlərdə, yaşadığımız taleyüklü problemlərin onun daxili dünyasına vurduğu dərin təsirdə qoyulub. Onu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, incə zövqlü şair və həm də mənbəşünas alim olan professor Şahin Fərzəliyev 2009-cu ildə Yaponiyanın Sınday Universitetinin dəvəti ilə həmin ölkədə olmuş, Azərbaycan tarixşünaslığına dair mühazirə oxumuşdur. Azərbaycan xalqının vətənpərvər övladı və tanınmış alimi kimi Azərbaycanın tarixi problemlərini istər ölkə daxilində, istərsə də xaricdə işıqlandırmış Şahin Fərzəliyev çıxış etdiyi ölkələrdə Azərbaycanın tutduğu mövqeyi həmişə cəsarətlə müdafiə etmişdir.

Ömrünün 80 ilini pak, təmiz və təmənnəsiz yaşayan professor Ş.F.Fərzəliyev gənc elmi kadrların yetişdirilməsi sahəsində çox səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Onun rəhbərliyi ilə 13 nəfər tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. Tarix İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının üzvü olan prof. Ş.F.Fərzəliyev 10-dan çox kitabın elmi redaktoru olmuş, 50-yə yaxın tarix üzrə fəlsəfə doktoru və tarix elmlər doktoru dissertasiyalarına opponentlik etmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olan alim Əfqanıstanın 3 Dövlət medalı və SSRİ-nin bir neçə fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Şahin Fərzəliyev zəngin insandır, dünya mənəvi xəzinəsini bir insanın əxz edə biləcəyi qədər zəngin ziyalıdır. O, vaxtını qətiyyənlə boş keçirmir: “Şahinəm, vaxtımı mən boş yerə öldürməmişəm, Vaxtı öldürməyə bir zərrə də vaxtım yoxdur” - deyərək gecə-gündüz qələmini işlətməkdən yorulmur. Şahin Fazilin, “Kim isə yuxumu götürüb qaçır” adlı şeiri onun “gecə şeirlərindəndir:

Elə ki, yumuram gözümü gecə
Hansı bir qüvvəsə gözümü açır.
Yatmağa qoymuram özümü gecə,
Kim isə yuxumu götürüb qaçır.

Gecə ilham pərim gülmür üzümə,
Gecə səhərəcən şeir deyirəm.
Qayıtmam deyər yuxu gözümə
Hərdənbir qolumu zimdikləyirəm

Bəzən qələm altı cırılır varaq,
Bəzən axtarıram “Qələmim hanı?”
Bəzən misra-misra pıçıldayaraq,
Rahatsız edirəm mənə yatana.

Canda söz atəşi, kəlmə közü var,
Küllə örtülməsin közümin üstü.
Yataqda qaralır bəyaz varaq,lar,
Masaya çevrilir dizimin üstü.

Bəzən ürək deyir, bəzən dil deyir,
Arada sözlərin cəngi görünür.
Səhər açılarda əlimdə şeir,
Balışda mürəkkəb rəngi görünür.

Özümü yalandan öyə bilmərəm,
Demirəm hər vədə sözüm çox olur.
Özgə şeirləri deyər bilmərəm,
Mənim şeirlərim gecə doğulur.

Belə artırırım şeir varımı,
Azalmır bu varın istəyi candan.
Bəzən qaranlıqda yazdıqlarımı
Oxuya bilmirəm sübh açılarda.

Beləcə-beləcə çoxaldı şeir,
Beləcə-beləcə çoxaldı misra.
Bəzən bir gecədə beş-altı şeir,
Bəzən bir gecədə beş-altı şeir.

Elə ki, yumuram gözümü gecə
Hansı bir qüvvəsə gözümü açır.
Yatmağa qoymuram özümü gecə,
Kim isə yuxumu götürüb qaçır,
Kim isə yuxumu götürüb qaçır...

Pedaqog Şahin Fərzəliyev Respublikamızın müxtəlif təhsil müəssisələrində Azərbaycan tarixi, türk və Qafqaz xalqları tarixi və başqa mövzularda mühazirələr oxumuş, gənc nəslin ideya-siyasi tərbiyəsinin formalaşmasına öz layiqli töhfəsini vermişdir. Şahin müəllimin ən böyük, ən müqəddəs arzularından biri də, sevdiyi xalqına layiqli xidmət etmək olmuşdur ki, bu sevgi ona el məhəbbəti bəxş etmişdir. Şahin müəllim ziyalıları-mıza bir örnəkdir, desək yanlışdır.

Şahin müəllimin xalqımıza göstərdiyi misilsiz xidmətləri haqqında çox danışmaq olar. Bu səmimi, obyektiv fikirlərin sonunda ziyalıların, həmkarlarının, tələbələrinin, yetirmələrinin soydaşlarının qəlbində özünə böyük hörmət və nüfuz qazanmış şahin müəllimi ömrünün bu müdrəklik çağında anadan olmasının 80 illiyi münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edir, ona uzun və mənalı ömür, möhkəm cansağlığı arzulayır, həyatda və əməli fəaliyyətində daha böyük zirvələr fəth etməsini Ulu Tanrıdan təmənnə edirəm!

M mm dov, Nazim.

**AMEA A.A.Bakıxanov adına
Tarix İnstitutunun baş elmi işçisi,
tarix elmləri doktoru**